

Programsensorrappport for bachelorprogrammet i norrøn filologi og masterprogrammet i norrøn filologi

03.12.2017

Rapport fra: Kristel Zilmer, programsensor i norrøn filologi 2016-2019, rapporten gjelder for kalenderåret 2017.

Sendt til: Programstyret for nordiske fag ved Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studier, Det humanistiske fakultet, UiB.

Kopi til: Instituttleder Johan Myking, studiekonsulent Signe Nilssen, representanter for fagmiljøet i norrøn filologi.

Bakgrunnen for rapporten

Den foreliggende rapporten baserer seg på møter og e-poster med fagmiljøet i norrøn filologi, samt observasjon av tre undervisningsøkter med påfølgende samtaler med studenter. Ifølge programsensoravtalen var følgende oppgaver spesifisert for kalenderåret 2017: «Dialog med faget i samband med omlegginga av studieprogramma ved HF og utarbeiding av eventuelle nye program der norrøn filologi er med. Møte med faglærer og studentar. Vurdering av den faglege kvaliteten på studieprogram i høve til nasjonal og internasjonal standard».

Våren 2017 arbeidet fagmiljøet med revisjon av studie- og emneplaner på 100-, 200- og 300-nivå i tråd med de skisserte milepælene til HF2018. Programsensor deltok på et møte 14. februar der fagmiljøet var representert ved Odd Einar Haugen, Robert Kristof Paulsen, Jens Eike Schnall og Florian Schreck. Andre deltakere var leder for programstyret for nordisk, Torodd Kinn og studiekonsulent Signe Nilssen. Drøftingen av konkrete endringsforslag fortsatte gjennom e-postveksling fram til fagmiljøet sendte inn de reviderte planene til programstyret.

Høsten 2017 observerte programsensor tre forelesninger i ulike undervisningsemner i norrøn filologi. Observasjonsdatoene var 23. oktober, 26. oktober og 31. oktober. I tillegg til observasjonene ble det gjennomført samtaler med studenter på slutten av hver undervisningsøkt. Et oppsummerende møte med fagmiljøet ble holdt 2. november. På møtet deltok Odd Einar Haugen, Jens Eike Schnall, Zuzana Stankovitsová og Juliane Marie-Thérèse Tiemann.

Denne rapporten innledes med en kort oppsummering av hovedmomenter i fjorårets rapport. Deretter følger to hoveddeler der den første omfatter arbeid med studie- og emneplanene i februar og mars 2017. Andre del vurderer den observerte undervisningen med fokus på faglig og pedagogisk kvalitet, samt studentevalueringer. Dette er kombinert med en generell omtale av studieprogrammernes faglige nivå i forhold til nasjonale og internasjonale kriterier.

Oppsummering av rapporten for kalenderåret 2016

I rapporten for kalenderåret 2016 gjennomgikk programsensor studieprogrammene i norrøn filologi på bachelor- og masternivå. Programmenes generelle oppbygning, progresjon og forventet læringsutbytte ble evaluert. I tillegg ble emneportefølje vurdert, og de ulike emneplanene ble kommentert enkeltvis, blant annet med hensyn til variasjon i undervisnings- og vurderingsformer. Et eget punkt gjaldt obligatoriske eller anbefalte forkunnskaper. Rapporten kom med enkelte forslag til justeringer eller presiseringer, mens den generelle konklusjonen var at både BA- og MA-programmene har en oversiktlig og logisk struktur, viser god bredde og variasjon, og at det i hovedtrekk finnes et tydelig samsvar mellom målene, innhold og utbytteformuleringene på program- og emnenivå.

Del I: Arbeid med studie- og emneplaner våren 2017

I februar og mars arbeidet fagmiljøet med en revisjon av studie- og emneplanene på bachelor- og masternivå – med mål om å tilpasse planene til HF2018. Utgangspunktet på det daværende tidspunktet var at norrøn filologi skulle gå inn som en av tre studieretninger i bachelorprogram i nordisk, og en av to studieretninger i masterprogram i nordisk. Dette ble av fagmiljøet oppfattet som en akseptabel og logisk løsning, mens det samtidig medførte en del nødvendige justeringer, for eksempel med hensyn til formulering av felles utbyttebeskrivelser på programnivå, i tillegg til presisering av kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanser i tilknytning til de ulike studieretningene. Studie- og emneplanene i norrønt måtte revideres på bakgrunn av endrede retningslinjer og nye maler. Dessuten ble det utarbeidet engelskspråklige versjoner av emneplanene på alle nivå.

På møtet 14. februar ble noen sentrale problemstillinger drøftet i fellesskap. Følgende punkter ble diskutert mer utførlig: undervisningsspråk (balanse mellom norsk eller andre skandinaviske språk og engelsk), krav til forkunnskaper (dvs. forkunnskaper i norrønt, med unntak av de emnene som undervises tidlig i bachelorløpet), forenklinger i eksamensordninger på masternivå (én eksamensform per emne). I andre halvdel av februar og i begynnelsen av mars fortsatte diskusjonene per e-post inntil de reviderte forslagene ble oversendt programstyret (med 20. februar og 13. mars som frister).

Det var særlig punktene om undervisningsspråk og (språklige) forkunnskaper som framkalte en konstruktiv samtale der fagmiljøet måtte veie ulike hensyn mot hverandre. På den ene siden var det enighet om at det var nødvendig med tydelige formuleringer som kunne klargjøre de faglige forventningene. På den andre siden ble det drøftet hvilke konsekvenser bestemte krav kunne få i praksis, for eksempel med tanke på internasjonale studenter som ellers har deltatt på flere av emnene. Basert på tidligere erfaringer kom fagmiljøet fram til at manglende krav om forkunnskaper i verste fall kunne forverre kvaliteten i fagtilbudet og redusere forventet læringsutbytte. Dette utgjorde en særlig aktuell problemstilling i forbindelse emner der en arbeider med (normaliserte eller unormaliserte) tekster på norrønt. Uspesifisert informasjon om under-

visningsspråk på sin side kunne medføre ekstra utfordringer for undervisere som i enkelte tilfeller var nødt til å komme opp med *ad hoc* løsninger på kort advarsel.

Resultatene av diskusjonene ble ulike justeringer i planene på bachelor- og masternivå, der en blant annet på 100-nivå åpnet for en viss variasjon fra emne til emne og presiserte forkunnskaper, undervisningsspråk og annet ut fra fagenes egenart, innhold og forventet læringsutbytte. Således ble det bestemt at på enkelte kurs foregår undervisningen kun på skandinavisk, mens i andre tilfeller utgjør skandinavisk hovedspråket, men det kan etter behov også undervises på engelsk. På noen kurs der en ikke minst forventer interesserte internasjonale studenter (som f.eks. NOFI106 *Norrøn mytologi*), ble engelsk fastsatt som hovedspråket, med åpning for at undervisningen ved behov kan gis på skandinaviske språk.

Disse bestemmelsene som åpner for alternative løsninger i noen emner sørger for en viss fleksibilitet i programmene, og dette kan være et positivt utgangspunkt. Det gjenstår samtidig å se og evaluere hvordan dette vil fungere i praksis. Undervisere må sannsynligvis fortsatt veie ulike hensyn mot hverandre i slike tilfeller når de møter mer sammensatte studentgrupper. En annen utfordring som også kan bli tidskrevende er arbeid med å utarbeide tilsvarende pensumlister både på skandinaviske språk og engelsk – dette er skissert som en mulighet i emner der en ønsker å signalisere at selv når undervisningsspråket er engelsk, kan en lese pensumet på skandinaviske språk. Når det gjelder obligatoriske forkunnskaper er det ellers tydeliggjort i hvilke emner det forventes at en har kunnskaper i norrønt, på nivå med grunnkurset NOFI101 *Norrønt språk* eller tilsvarende. Dette er en viktig presisering i forhold til tidligere praksis.

Ett moment som lederen for programstyret tok opp i sine tilbakemeldinger til fagmiljøet gjaldt presentasjon av pensumlitteratur i emneplanene under punkt «Litteraturliste». Kommentaren var at detaljerte litteraturlister ikke skulle inngå i selve emnebeskrivelsen, for å tillate at pensumkravene kunne endres uten å måtte endre på emneplanen. Fagmiljøets løsning på dette var å gi en mer generell omtale av innholdet i pensumlitteraturen, uten å vise til konkrete læreverker. Argumentasjonen bak det var å kunne gi noen ekstra opplysninger til studenter (særlig de utenlandske) som leter etter informasjon om emnet på forhånd. Med flere emner på 200- og 300-nivå er det imidlertid ikke mulig å komme med tilsvarende opplysninger, siden innhold og pensum skifter fra semester til semester.

På masternivå førte revideringsarbeidet til enkelte endringer og justeringer i ordningen med vurderingsformer. Samtidig ivaretok fagmiljøet en god variasjon i vurderingsformer (med bl.a. bruk av semesteroppgave, hjemmeeksamen med justerende muntlig og prøveforelesing). Skoleeksamen ble tatt vekk som alternativ på det nivået (som anbefalt av både tidligere og nåværende programsensor). Noen mindre justeringer ble foretatt med hensyn til undervisningsspråket; ellers ønsket fagmiljøet å fortsette med praksisen der en på skriftlig eksamen tillater kandidater å skrive på engelsk eller tysk i tillegg til skandinaviske språk.

Denne oversikten viser at selv om fagmiljøet ikke måtte utarbeide nye planer, ble det likevel gjennomført en god del revisjoner, og at disse revisjonene baserte seg på grundige diskusjoner. Siste informasjon som programsensor nylig har mottatt fra fagmiljøet og studiekonsulenten er at de planlagte programomleggingene ikke kommer til å bli gjennomført, ettersom søknadene foreløpig ikke er blitt godkjent i programopprettingskomiteen. Basert på disse opplysningene –

med forbehold om at det kan komme oppdatert informasjon – kan det være at programmene som etter målsettingene til HF2018 skulle slås sammen, faktisk får fortsette som egne programmer. Ulike fagmiljøer kan komme til å gjennomføre egne endringer på nivå av studie- og emneplaner, men det gjenstår å se om dette arbeidet vil få noen konsekvenser på et mer overordnet nivå. Inntrykket mitt som programsensor er at det norrøne fagmiljøet – som til tider selvsagt måtte forholde seg til stramme tidfrister og gjennomføre en del ekstra arbeid – har likevel hatt nytte av å gjennomgå sine studie- og emneplaner på nytt. Ulike problemstillinger og utfordringer er blitt løftet fram, og disse er blitt drøftet i fellesskap. Fagmiljøet har vært opptatt av å inkludere ulike stemmer og perspektiver i diskusjonene, og de har foretatt en del endringer som kan være nyttige i framtidsperspektiv. Avslutningsvis vil jeg påpeke at fagmiljøet har jobbet med programmene sine over lengre tid. Det er dermed ønskelig at de nå skal kunne konsentrere seg om å gjennomføre sin faglige virksomhet.

Del II: Evaluering av undervisningskvalitet

Etter ønske fra fagmiljøet besøkte programsensor tre undervisningsøkter i løpet av oktober. 23. oktober observerte jeg en forelesning i rammene av kurset NOFI110 *Norrøn skriftkultur*, v/ Odd Einar Haugen. 26. oktober observerte jeg undervisning v/Jens Eike Schnall som en del av kurset NOFI107 *Norrøn litteratur og kultur*. 31. oktober var jeg med på undervisningen til Helen F. Leslie-Jacobsen i rammene av særernnet NOFI210/250/304 som i dette semestret fokuserte på vikinger (*The Vikings: Sources and Contexts*). Hver observasjonrunde ble avsluttet med en samtale med studenter, uten at faglærer var til stede i lokalet. 23. oktober samtalte jeg med tre studenter, 26. oktober med to studenter og 31. oktober med fire studenter. Én av studentene deltok i alle tre emnene, en annen var deltaker i to av emnene. Observasjonene samt responsen fra studentene ble sammenfattet på et møte med fagmiljøet 2. november. På møtet deltok også to stipendiater i norrøn filologi, Zuzana Stankovitsová og Juliane Marie-Thérèse Tiemann. Det er laget en foreløpig avtale om å besøke deres undervisning kommende vårsemester.

Den observerte undervisningen var på et godt faglig og pedagogisk nivå. Samlet sett gav de tre øktene innsikt i noe av den eksisterende bredden i undervisningsemnene i norrøn filologi, samt variasjonen i arbeidsformene. Hvert emne har selvsagt sin egen rytme og logikk, med innebygde variasjoner som tilfeldige observasjoner ikke vil kunne fange opp. I dette tilfellet fungerte de utvalgte øktene som gode supplement til hverandre. Økten 23. oktober (NOFI110 *Norrøn skriftkultur*) artet seg som en introduksjonsforelesning om skrift og skrifthistorie, med en oversiktlig gjennomgang av sentrale begreper og analytiske verktøy. Forelesningen hadde en klar struktur der underviseren synliggjorde målsettingen og fokusområdene både i begynnelsen av økten og underveis. Powerpoint ble brukt som hjelpemiddel, blant annet for å signalisere overganger fra ett tema til et annet og gi illustrerende eksempler. Den ble også brukt til å ta opp noen spørsmål til felles diskusjon. Økten 26. oktober (NOFI107 *Norrøn litteratur og kultur*) ble innledet med en studentpresentasjon, etterfulgt av felles respons og diskusjon, før foreleseren gikk over til å forklare, utvide og kontekstualisere diskusjonspunktene. Denne gjennomgangen var kombinert med repetisjon av momenter som hadde vært i fokus tidligere

og introduksjon av nye temaer. Underviseren var opptatt av å gi rom til refleksjoner fra studenter og stilte dessuten selv direkte spørsmål til dem. Dette førte ikke alltid til umiddelbare svar (noen ganger kom innspillene fra studenter noe senere), men det fungerte som et signal om at de var invitert til å være med på diskusjonen. Økten 31. oktober (NOF1210/250/304 særerme om vikinger) var et diskusjonsseminar med en betydelig grad av studentaktivitet. Studentene hadde tidligere fått som oppgave å utarbeide diskusjonsspørsmål i grupper. I den observerte økten arbeidet de videre med dette, ved å svare på spørsmålene. I de fleste tilfeller artet denne aktiviteten seg som en utvidet diskusjon der flere studenter deltok. Denne arbeidsformen så ut til å fungere bra i denne konkrete studentgruppen, med unntak av en student som sannsynligvis ikke hadde gjort samme forarbeid. Underviseren oppmuntret likevel alle studentene til å komme med innspill.

De tre observerte øktene var slik sett forskjellige, men de fungerte på sine egne premisser. Undervisernes individuelle tilnærminger til faglig formidling kom fram til en viss grad, men som nevnt vil arbeidsmåtene, verktøyene og de praktiske hjelpemidlene deres variere fra gang til gang. Dette var ett moment som kom fram gjennom samtaler med studentene i etterkant av de observerte øktene. Studentene vektla god variasjon i undervisningen, de nevnte bruk av forelesning, teoretiske diskusjoner, seminarer og praktiske oppgaver. Et innspill fra program-sensorens side er at mens en skal ta vare på denne variasjonen, kan en parallelt forsøke å samarbeide på tvers av de ulike fagene som tilbys hvert semester. Det kunne for eksempel være nyttig for fagmiljøet å få innsikt i hvilke tilnærminger ens kolleger bruker og videre i fellesskap bestemme seg for å teste ut noen undervisningsopplegg, for eksempel i rammene av dialog-basert undervisning.

Når det gjelder responsen fra studentene ellers kan følgende momenter nevnes: Generelt er studentene svært fornøyd med undervisningen, den faglige kvaliteten i oppleggene og undervisernes egenskaper som fagpersoner, veiledere og formidlere. Studentene framhever egen motivasjon til å arbeide med norrønfaget som styrkes gjennom at underviserne inviterer til faglig dialog. Materialene og hjelpemidlene er som regel enkelt tilgjengelige. Informasjonen om forventningene, arbeidskravene og vurderingsformene er detaljert og forståelig. Ett moment som oppleves som særlig positivt i sammenligning med andre fagområder (som de aktuelle studentene har erfaring med) gjelder individuell veiledning og oppfølging. Studentene setter stor pris på at underviserne er fleksible, hjelpelige og tilgjengelige, noe som resulterer i opplevelse av tett oppfølging og veiledning. I forbindelse med dette stilte programsensor på møtet med fagmiljøet spørsmålet om arbeid med individuell veiledning og oppfølging fungerte optimalt eller om dette i enkelte tilfeller kunne bli for ressurskrevende. Oppfatningen til faglærerne var at dette på mange måter var selvregulerende. Generelt mener altså både studentene og de faglige ansatte at det er viktig å ha rom for individuelle løsninger, noe som kan være nyttig med hensyn til videre rekruttering til faget.

Når det gjelder enkelte utfordringer, er det av interesse at studentene kommenterte noen av de samme problemstillinger som fagmiljøet har vært opptatt av – nemlig undervisningsspråk og eventuelle forkunnskaper i norrønt. Med tanke på de tidligere kommenterte revisjonene, er det således synlig at dette er en problematikk som også noen av studentene er bevisste på. Opplevelsene deres er av varierende art. Noen påpekte at en på grunn av variasjoner i forkunnskaper

hos medstudenter ikke fikk så høyt læringsutbytte av faget. På den andre siden understrekte en internasjonal student som deltok i særemnet at det var interessant og inspirerende å kunne lære seg noe nytt under studieoppholdet i Bergen.

I en utvidet sammenheng kan observasjonene og responsen fra studentene kombineres med den innsikten jeg har fått i programmenes faglige nivå gjennom tidligere gjennomgang av studieprogrammene og emneporteføljen, samt deltakelsen i diskusjonene om revidering av studie- og emneplanene. Samlet sett er de anvendte undervisnings-, arbeids- og vurderingsformene tilpasset ulike emner, de er i samsvar med fagenes premisser og læringsutbyttebeskrivelser. I den grad det er mulig tar emnenes utforming dessuten hensyn til ulike målgrupper, derunder internasjonale studenter. Det er åpnet for positiv bruk av individuell oppfølging og veiledning. Programmene har brede faglige profiler som er i samsvar med internasjonale tradisjoner innen feltet. Den faglige bredden kommer til syne på både bachelor- og masternivå i form av varierte emner som samtidig er godt forankret i spesialiserte fagkompetanser. Programmene har en klar struktur, men samtidig finnes det en del innebygde muligheter for variasjon. Dette er et kvalitetstegn som det vil være viktig å ivareta i eventuelt framtidig utviklingsarbeid.

Med vennlig hilsen,

Kristel Zilmer